

ÂFAK VE ENFÜS ÂYETLERİ (2)

(...dünden devam)

Kur'ân, enfüsü ve âfakı yani iç tecrübeyi ve doğa varlıklarını bilginin iki temel kaynağı saymıştır. Güneşi, ayı, gölgenin uzamasını, gecenin ve gündüzün değişmesini, insan renklerinin ve dillerinin çeşitlenmesini, hâsılı insan duyusuna çarpan bütün doğa olaylarını Allah'ın varlığının ve kudretinin âyetleri (işaretleri) görür. Müslümanların görevi, bu âyetleri derince düşünüp incelemek, bunların yanından körü körüne geçmemektir: *"Göklerde ve yerde nice âyetler vardır ki onların yanından (hiç düşünmeden) yüz çevirerek geçerler."*

(Yûsuf: 105)

Niçin Kur'ân, insanın gözünü doğa olaylarına çeviriyor? Çünkü Allah'ın yasaları, her ân bu olaylarda tecelli etmektedir. Bu yasaları keşfedenler, Allah'ın kudretini daha iyi anlayıp O'na gereğiyle saygı gösterecekleri gibi doğaya da hâkim olurlar, doğanın büyük, hattâ yıkıcı güçlerini kendilerine boyun eğdirir, hizmetlerinde kullanırlar. Çünkü Allah, denizleri, dağları, güneşi, ayı, hayvanları, hâsılı her şeyi, bütün doğayı insanın emrine vermiş, melekî güçler insana boyun eğmiştir. Ancak insanın aklını çalıştırması, doğanın esrarını bilmesi lâzımdır ki doğaya hâkim olabilsin. Zira doğaya hâkim olmak bilgi işidir. Bilgili olan, güçlü olur. İşte insanlığın yararına dönüşecek, eyleme çıkacak pozitif ilim, îmanla beraber olursa Kur'ân dilinde *hikmet*

adını alır. Kur'ânın

hikmet

dediği pozitif ilim, ruhsuz, maneviyatsız bilgi değil, Yaratanın görerek yaratıklarını incelemeğe iten ve inceledikçe insanın Yaratana karşı sevgi ve saygısını kamçılayan bilgidir. Bu bilgi insanı maddeye kulluğa değil, maddenin yaratıcısı Allah'a saygıya; imânsızlığa değil, imâna götürür.

Bundan dolayı Allah'ın Resûlü:

"Hikmetin başı Allah korkusudur"

(Faydu'l-Kadîr, 3/574) buyurmuşlardır.

İslâm Peygamberi, kesin olarak kıskanmayı yasaklamışken yalnız ilimde ve hayırda imrenme anlamında kıskanmayı hoş görmüştür: *"Yalnız iki kişiye hased (gıpta) edilebilir: Bir adam ki Allah kendisine hikmet vermiştir, o adam o hikmet gereğince hareket ediyor ve onu başkalarına da öğretiyor ve bir adam ki Allah kendisine mal vermiştir, o da o malı Hak yolunda harcamaya koyulmuştur."*

(Müslim, Salâtu'l-musâfirîn, 47, hadîs:

267)

İslâm'da hikmetin yeri o kadar yücedir ki *"İlim öğrenmek her müslümana farzdır. İlim öğrenen kişiye her şey, hattâ denizdeki balıklar bile istiğfar eder."*
(Faydu'l-Kadîr, 4/268)

İnsan, yeryüzünde Allah'ın halifesidir. O halde Allah'ın *Hakîm* ve *'Alîm* sıfatlarından yararlanmaya, bilgi ve hikmet sahibi olmaya çalışmalıdır. İşte Fahrreddîn-i Râzî'nin (hikmet) tanımında bu noktaya işâret vardır. Kur'ân istiyor ki insan, bilgi sahibi olsun, doğayı incelesin, ondaki ince sanatı görsün de Yaratan'a daha içten bağlansın, O'na daha gönülden kulluk etsin.

Eğer Müslümanlar, birtakım kuru nazariyata dalmayıp Kur'ân'ın yönelttiği doğrultuda gitmeğe devam etselerdi, hiç şüphesiz Avrupa'nın bugünkü düzeyine, Avrupalılardan çok önce varabilirlerdi. Çünkü başlangıçtaki gelişme böyle idi. Maamafih, İslâm'ın ilk feyzinden ilham alan Müslümanlar, ilk beş altı asır, ilme büyük hizmetler etmişler, bugünkü Avrupa medeniyetinin temelini atmışlardır. Bu, herkesçe kabul edilen bir gerçektir.

yazı arşivden alınmıştır